

UZASADNIENIE

Zaskarżonym wyrokiem z dnia 11 kwietnia 2016 roku Sąd Rejonowy dla Łodzi Śródmieścia w Łodzi XI Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych zmienił zaskarżoną decyzję Zakładu Ubezpieczeń Społecznych I Oddział w Ł. z dnia 21 grudnia 2015 roku, zmienioną decyzją z dnia 3 lutego 2016 roku w ten tylko sposób, że zwolnił M. U. – F. od obowiązku zapłaty odsetek ustawowych w kwocie 7.182,47 zł – naliczanych do dnia wydania decyzji oraz oddalił odwołanie w pozostałym zakresie.

Powyższe orzeczenie zapadło w oparciu o następujące ustalenia faktyczne.

Wnioskodawczyni w spornym okresie podlegała ubezpieczeniom społecznym z tytułu współpracy przy prowadzeniu pozarolniczej działalności gospodarczej – (...) Z. F.. Przedmiotem działalności jest produkcja prefabrykatów, wykonawstwo. Firma zatrudnia 13 pracowników. W siedzibie firmy jest biuro, gdzie wnioskodawczyni zajmuje się pracami biurowymi, przyjmowaniem i wystawianiem faktur, przyjmowaniem zamówień, bywała także na budowach. Wnioskodawczyni jest żoną Z. F., (...) spółki jawnej (...) w Z.. Wnioskodawczyni, oprócz właściciela jest upoważniona do podpisywania dokumentów w imieniu spółki. W latach 2012 – 2014 roku spółka jawna nie zatrudniała pracowników. Zwykle faktury podpisywał mąż wnioskodawczyni i ona sama. W okresach: 26 kwietnia 2012 roku do 9 maja 2012 roku, 12 maja 2012 roku do 30 września 2012 roku, 26 czerwca 2013 roku do 3 listopada 2013 roku, 26 listopada 2013 roku do 17 grudnia 2013 roku, 5 marca 2014 roku do 5 czerwca 2014 roku, 27 czerwca 2014 roku do 31 sierpnia 2014 roku, 1 listopada 2012 roku do 30 listopada 2012 roku, 1 września 2014 roku do 30 listopada 2014 roku wnioskodawczyni pozostawała niezdolna do pracy i pobierała z tego tytułu zasiłek chorobowy i świadczenie rehabilitacyjne w łącznej kwocie 30.432,20 zł.

W okresie pobierania świadczeń wnioskodawczyni podpisywała faktury: 30 kwietnia 2012 roku, 31 maja 2012 roku, 29 czerwca 2012 roku, 31 lipca 2012 roku, 31 sierpnia 2012 roku, 30 listopada 2012 roku, 31 grudnia 2012 roku, 31 października 2012 roku, 31 grudnia 2012 roku, 28 lutego 2013 roku, 30 kwietnia 2013 roku, 31 maja 2013 roku, 29 czerwca 2013 roku, 31 lipca 2013 roku, 30 sierpnia 2013 roku, 10 września 2013 roku, 30 września 2013 roku, 31 października 2013 roku, 29 listopada 2013 roku, 31 grudnia 2013 roku, 31 stycznia 2014 roku, 28 lutego 2014 roku, 31 marca 2014 roku, 30 kwietnia 2014 roku, 28 maja 2014 roku, notę korygującą w dniu 23 kwietnia 2014 roku, 27 czerwca 2014 roku, 30 sierpnia 2014 roku, 26 września 2014 roku, 30 września 2014 roku, 15 października 2014 roku, 28 listopada 2014 roku. Jako sprzedawca na fakturze widniała firma (...) spółka jawna Z. F., Z. F. w Z. – w jej imieniu wnioskodawczyni podpisywała faktury, a jako nabywca widniała firma (...). Faktury dotyczyły dozoru technicznego, opłat za media – telefon, energię elektryczną, wodę, monitoring (w tym także faktury korygujące) oraz dotyczące sprzedaży kręgów betonowych i pokrywy betonowej, ścianki oporowej, szamba, nadproży). Faktury były opłacane przez spółkę jawną, a następnie refakturowane jako sprzedaż dla działalności B. – C. w związku z rozliczaniem kosztów. Faktury były sporządzane przez pracowników firmy i dowożone do domu wnioskodawczyni w celu podpisania. Wnioskodawczyni przeglądała te faktury, czasami dzwoniła do męża i konsultowała je z nim. Telefonicznie, jak przychodziła korespondencja, pracownik kontaktował się z wnioskodawczynią

W oparciu o tak ustalony stan faktyczny Sąd Rejonowy uznał, iż odwołanie wnioskodawczyni nie zasługuje na uwzględnienie.

Sąd I instancji, przytaczając treść art. 17 ust. 1 i art. 22 ustawy z dnia 25 czerwca 1999 roku o świadczeniach pieniężnych z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa (t.j. Dz.U. z 2014 r. poz. 159) wskazał, że przepis ten zawiera dwie przesłanki, które powodują utratę prawa do zasiłku chorobowego. Pierwszą jest wykonywanie pracy zarobkowej w okresie orzeczonej niezdolności do pracy. Drugą przesłankę stanowi wykorzystywanie zwolnienia lekarskiego w sposób niezgodny z celem tego zwolnienia. Obie przesłanki utraty prawa do zasiłku są niezależne od siebie i mają samoistny charakter.

Sąd zważył, iż pracą zarobkową, skutkującą utratą prawa do zasiłku chorobowego, jest każda aktywność ludzka, zmierzająca do osiągnięcia zarobku, poza wyjątkiem sporadycznych, incydentalnych i wymuszonych okolicznościami przejawów aktywności zawodowej. Z poczynionych ustaleń wynika, że wnioskodawczyni w spornym okresie systematycznie podpisywała dokumenty finansowe w postaci faktur, w tym korygujących. Robiła to w każdym miesiącu. Z ustaleń, poczynionych na podstawie zeznań świadków zawnioskowanych przez ubezpieczoną, wynika, że zapoznawała się z ich treścią, czasami konsultowała z właścicielem firmy bądź pracownik konsultował je z wnioskodawczynią. Sąd meriti zatem nie dał wiary wnioskodawczyni, że nie zapoznawała się z treścią dokumentów i nie konsultowała ich treści.

W ocenie Sądu I instancji te czynności nie były jednorazowe i nie miały charakteru ubocznego, bowiem opłaty za media, w tym prąd, telefon, wodę, monitoring, dotyczą podstawowych opłat kosztowych w ramach prowadzonej działalności gospodarczej, nadto dotyczyły rozliczenia kosztów pomiędzy dwoma firmami, a wnioskodawczyni nie wykazała, by był to wymuszony okolicznościami przejaw aktywności zawodowej. W sprawie spełnione zostały zatem przesłanki z art. 17 ust. 1 ustawy zasiłkowej.

Powyższe skutkuje utratą prawa do zasiłku chorobowego i świadczenia rehabilitacyjnego za sporny okres. Sąd Rejonowy odwołując się do treści art. 84 ustawy z dnia 13 października 1998 roku o systemie ubezpieczeń społecznych (Dz. U. 2010/77/512) wskazał, że kwoty nienależnie pobranych świadczeń ustalone prawomocną decyzją oraz kwoty odsetek i kosztów upomnienia, zwane dalej "należnościami z tytułu nienależnie pobranych świadczeń", podlegają potrąceniu z wypłacanych świadczeń, a jeżeli prawo do świadczeń nie istnieje - ściągnięciu w trybie przepisów o postępowaniu egzekucyjnym w administracji.

Sąd meriti zważył, iż w związku z tym, że wnioskodawczyni wykonując czynności z zakresu działalności gospodarczej w okresie pobierania zasiłku chorobowego i świadczenia rehabilitacyjnego świadomie wprowadziła w błąd organ rentowy, świadczenia za ten okres są nienależne.

Z tego względu, Sąd - na mocy art. 477¹⁴§1 k.p.c. – w tej części oddalił odwołanie.

Odwołanie zasługiwało na uwzględnienie, jedynie w części dotyczącej odsetek ustawowych od świadczenia nienależnego, które wnioskodawczyni winna zwrócić.

Powyższe orzeczenie w części, tj. w zakresie punktu 2 zaskarżył pełnomocnik wnioskodawczyni.

Zaskarżonemu wyrokowi zarzucił:

1. naruszenie przepisów postępowania, mające istotny wpływ na treść zaskarżonego wyroku, tj. art. 233 § 1 KPC, polegające na nieprawidłowym ustaleniu przez Sąd I- instancji, iż:

a) czynności wnioskodawczyni w trakcie zwolnienia lekarskiego w postaci podpisywania dokumentów finansowych - faktur VAT nie miały charakteru ubocznego w prowadzonej przez jej męża działalności gospodarczej, w sytuacji w której ze zgromadzonego w sprawie materiału dowodowego w postaci przesłuchania wnioskodawczyni oraz świadków B. F. i W. S. w sposób nie budzący wątpliwości wynika, iż zakres czynności wykonywanych przez wnioskodawczynię przed zwolnieniem lekarskim był znacząco szerszy, gdyż wykonywała ona szereg czynności związanych z kwestiami księgowymi i kadrowymi, przyjmowała zamówienia, kontaktowała się z kontrahentami i sprawowała nadzór nad prawidłowym funkcjonowaniem przedsiębiorstwa, w tym wykonywała czynności zarówno w siedzibie firmy jak i poza nią (na budowach), natomiast w trakcie zwolnienia lekarskiego sygnowane przez wnioskodawczynię dokumenty dotyczyły wyłącznie refakturowania kosztów bieżących za media, monitoring, a nie bieżącej działalności handlowej przedsiębiorstwa, zgodnie z przedmiotem tej działalności;

b) wnioskodawczyni w czasie dostarczania jej przez inne osoby dokumentów do podpisu, konsultowała je z innymi osobami, w sytuacji w której z zeznań wnioskodawczyni wynika, iż nie było takich konsultacji, a świadek W. S., który wg zeznań świadka B. F. (00:19:16), był osobą która w większości przypadków dostarczała wnioskodawczyni faktury

do podpisu zeznał, iż te dokumenty były przygotowane wcześniej, to raczej wnioskodawczyni nie konsultowała ich treści z innymi osobami (zeznania świadka W. S. 00:32:12);

2. naruszenie prawa materialnego, a mianowicie art. 17 ust. 1 w zw. z art. 22 ustawy z dnia 25 czerwca 1999 r. o świadczeniach pieniężnych z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa (t.j. Dz.U. 2014 poz. 159) poprzez błędną wykładnię, i przyjęcie przez Sąd I-instancji:

a) że pojęcie „wykonywanie pracy zarobkowej” w rozumieniu powołanego przepisu obejmuje również podpisywanie w trakcie zwolnienia lekarskiego dokumentów finansowych - faktur VAT, wystawianych przez inne osoby, nawet jeżeli są one wystawiane w regularnych odstępach czasu, a nadto nie wiążą się z obecnością Ubezpieczonej w miejscu prowadzenia działalności gospodarczej, podczas gdy tego rodzaju czynności znajdują się poza zakresem tego pojęcia;

b) że w rozumieniu powołanego przepisu przeglądanie i zapoznawanie się przez ubezpieczonego z treścią podpisywanych dokumentów finansowych w trakcie zwolnienia lekarskiego, w sytuacji w której nie zostały one sporządzone przez osobę je popisującą, stanowi wykonywanie pracy zarobkowej, podczas gdy orzecznictwo Sądu Najwyższego wskazuje na aspekt wyłącznie braku osobistego sporządzenia sygnowanych dokumentów jako przesłankę wyłączającą możliwość zastosowania art. 17 ust. 1 powołanej ustawy, wskazując iż po stronie osoby podpisującej nie może zachodzić „proces myślowy” i koncepcyjny dotyczący sporządzenia podpisywanych dokumentów;

c) że w rozumieniu powołanego przepisu istotne znaczenie ma planowanie bądź też nieplanowanie z wyprzedzeniem sygnowania przez ubezpieczonego w trakcie zwolnienia lekarskiego wystawianych przez inne osoby dokumentów, w sytuacji w której orzecznictwo Sądu Najwyższego nie uzależnia wyłączenia stosowania art. 17 ust. 1 powołanej ustawy od ustalenia, czy wykonywanie przez ubezpieczonego czynności polegających na podpisywaniu w trakcie zwolnienia lekarskiego dokumentów finansowych, sporządzonych przez inną osobę, następuje w sposób planowy czy też nie.

Mając powyższe na uwadze skarżący wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku w zaskarżonej części poprzez uwzględnienie odwołania w całości i zmianę zaskarżonej decyzji poprzez przyznanie wnioskodawczym prawa do zasiłku chorobowego za okresy: od 26.04.2012 r. do 09.05.2012 r., od 12.05.2012 r. do 30.09.2012 r., od 26.06.2013 r. do r., od 26.11.2013 r. do 17.12.2013 r., od 05.03.2014 r. do 05.06.2014 r., od 27.06.2014 r. do 31.08.2014 r. oraz świadczenia rehabilitacyjnego za okresy: od 01.11.2012 r. do 30.11.2012 r. oraz od 01.09.2014 r. do 30.11.2014 r. z tytułu prowadzenia pozarolniczej działalności gospodarczej oraz zwolnienie wnioskodawczyni z obowiązku zwrotu pobranego zasiłku chorobowego oraz świadczenia rehabilitacyjnego za wyżej wskazane okresy w łącznej kwocie 30.432,20 zł brutto i o zasądzenie na rzecz wnioskodawczyni od organu rentowego kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa adwokackiego, za obie instancje, według norm przepisanych.

Sąd Okręgowy w Łodzi zważył co następuje.

Apelacja nie zasługuje na uwzględnienie.

Zgodnie z art. 17 ust. 1 ustawy z dnia 25 czerwca 1999 r. o świadczeniach pieniężnych z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa (t.j. Dz. U. z 2014 roku, poz. 159), ubezpieczony wykonujący w okresie orzeczonej niezdolności do pracy pracę zarobkową lub wykorzystujący zwolnienie od pracy w sposób niezgodny z celem tego zwolnienia traci prawo do zasiłku chorobowego za cały okres tego zwolnienia.

Przepis art. 66 ust. 2 i 3 ustawy zasiłkowej stanowi, że jeżeli świadczenie zostało pobrane nienależnie z winy ubezpieczonego lub wskutek okoliczności, o których mowa w art. 15-17 i art. 59 ust. 6 i 7, wypłacone kwoty podlegają potrąceniu z należnych ubezpieczonemu zasiłków bieżących oraz z innych świadczeń z ubezpieczeń społecznych lub ściągnięciu w trybie przepisów o postępowaniu egzekucyjnym w administracji. Decyzja Zakładu Ubezpieczeń Społecznych w sprawie zwrotu bezpodstawnie pobranych zasiłków stanowi tytuł wykonawczy w postępowaniu egzekucyjnym w administracji.

Z kolei w myśl art. 84 ust. 1, 2 i 3 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (Dz. U. Nr 137, poz. 887) osoba, która pobrała nienależne świadczenie z ubezpieczeń społecznych, jest obowiązana do jego zwrotu, wraz z odsetkami, w wysokości i na zasadach określonych przepisami prawa cywilnego, z uwzględnieniem ust. 11. Za kwoty nienależnie pobranych świadczeń uważa się:

- 1) świadczenia wypłacone mimo zaistnienia okoliczności powodujących ustanie prawa do świadczeń albo wstrzymanie ich wypłaty w całości lub w części, jeżeli osoba pobierająca świadczenie była pouczona o braku prawa do ich pobierania,
- 2) świadczenia przyznane lub wypłacone na podstawie nieprawdziwych zeznań lub fałszywych dokumentów albo w innych przypadkach świadomego wprowadzania w błąd organu wypłacającego świadczenia przez osobę pobierającą świadczenia.

Przepis art. 233 k.p.c. stanowi zaś, iż sąd ocenia wiarygodność i moc dowodów według własnego przekonania, na podstawie wszechstronnego rozważenia zebranego materiału. Oznacza to, że wszystkie ustalone w toku postępowania fakty powinny być brane pod uwagę przy ocenie dowodów, a tok rozumowania sądu powinien znaleźć odzwierciedlenie w pisemnych motywach wyroku. Przepis ten daje wyraz obowiązywaniu zasady swobodnej oceny dowodów. Swobodna ocena dowodów odnosi się do wyboru określonych środków dowodowych i do sposobu ich przeprowadzenia. Mają być one ocenione konkretnie i w związku z całym zebrany materiał dowodowy. Ramy swobodnej oceny dowodów wyznaczone są wymaganiami prawa procesowego, doświadczenia życiowego oraz regułami logicznego myślenia, według których sąd w sposób bezstronny, racjonalny i wszechstronny rozważa materiał dowodowy jako całość, dokonuje wyboru określonych środków dowodowych i wając ich moc oraz wiarygodność, odnosi je do pozostałego materiału dowodowego (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 10 czerwca 1999 roku, sygn. akt: II UKN 685/98, OSNAPUiS 2000 nr 17, poz. 655).

Sąd może oprzeć swe przekonanie jedynie na dowodach prawidłowo przeprowadzonych, a ocena dowodów musi być dokonana na podstawie wszechstronnego rozważenia zebranego materiału dowodowego. Sąd musi ocenić wszystkie przeprowadzone dowody oraz uwzględnić wszelkie towarzyszące im okoliczności, które mogą mieć znaczenie dla oceny mocy i wiarygodności tych dowodów. Sąd zobowiązany jest przeprowadzić selekcję dowodów, wybierając te, na których się oparł i ewentualnie odrzucić inne, którym odmówił wiarygodności i mocy dowodowej. Przez moc dowodową rozumie się przy tym siłę przekonania, jaką uzyskał sąd wskutek przeprowadzenia określonych dowodów o istnieniu lub nieistnieniu faktu, którego one dotyczyły. Ocena wiarygodności dowodu zależy od środka dowodowego. Sąd, oceniając wiarygodność decyduje o tym, czy określony środek dowodowy, ze względu na jego indywidualne cechy i obiektywne okoliczności, zasługuje na wiarę, czy też nie.

W ocenie Sądu Okręgowego dokonana przez Sąd Rejonowy ocena zgromadzonego w postępowaniu materiału dowodowego jest, wbrew twierdzeniom apelacji, prawidłowa.

Nie sposób zgodzić się ze skarżącym, iż dokonując oceny materiału zgromadzonego w sprawie Sąd I instancji bezzasadnie przyjął, że czynności wykonywane przez wnioskodawczynię, w postaci jedynie podpisywania faktur, stanowiły wykonywanie pracy zarobkowej w sytuacji, gdy z zeznań strony jak i świadków należało wyprowadzić przeciwne wnioski. Zdaniem apelującego nieuprawnionym było przyjęcie – w świetle aktualnie obowiązującego orzecznictwa – że sporadyczne podpisywanie dokumentacji dotyczącej działalności można potraktować jako wykonywanie pracy zarobkowej.

Wykonywanie pracy zarobkowej, niezależnie od jej wpływu na stan zdrowia ubezpieczonego, stanowi samodzielną negatywną przesłankę (podstawę) utraty prawa do zasiłku chorobowego (por. wyrok SN z 2008-10-03 II UK 26/08 opubl: L.). Jak słusznie zwrócił uwagę Sąd Rejonowy, wykonywanie pracy zarobkowej w rozumieniu art. 17 ust 1 powoływanej ustawy polega na podjęciu jakiejkolwiek aktywności zmierzającej do osiągnięcia zarobku, w tym pozarolniczej działalności gospodarczej, choćby nawet czynności podjęte w jej ramach nie obciążały w istotny sposób organizmu przedsiębiorcy pozostającego na zwolnieniu lekarskim. (por wyrok SN z 2005-04-05 I UK 370/04 OSNAPiUS 2005/21/342/997). Wystarczające jest zatem podjęcie jakiejkolwiek czynnej działalności, zmierzającej

do uzyskania wynagrodzenia lub dochodu, by mówić o pracy zarobkowej rodzącej skutek w postaci utraty prawa do zasiłku chorobowego przez ubezpieczonego, który korzystając ze zwolnienia lekarskiego pracę taką podejmuje. Zaznaczyć także należy, że w judykaturze prezentowany jest pogląd, że praca zarobkowa w rozumieniu art. 17 ust. 1 ustawy nie musi być wykonywana w pełnym wymiarze, jako że tę negatywną przesłankę odnosi się do niezdolnego do pracy i pełny wymiar czasu pracy mógłby w ogóle podważać zasadność orzeczonej niezdolności do pracy (por. wyr. SN z 6.2.2008 r., II UK 10/07, OSNP 2009, Nr 9-10, poz. 123), a także, że nie chodzi w tym przypadku o odwołanie się do wykonywania pracy na podstawie stosunku pracy lub innego stosunku zatrudnienia w szerokim tego słowa znaczeniu. Ponadto Sąd Najwyższy zwracał również uwagę, że przepis ten nie wymaga, aby praca była podjęta "w celu zarobkowym". Jest to zresztą kwestia mało istotna w przypadku, gdy wykonywanie określonych czynności przynosi rzeczywisty dochód (zarobek).

Odnosząc się do powyższego wskazać należy, iż Sąd wszystkie wskazane okoliczności - analizując kwestię wykonywania pracy przez wnioskodawczynię w okresie zwolnień lekarskich - zbadał i ocenił. Z dowodów tych wynika, że wnioskodawczyni w czasie stwierdzonej niezdolności do pracy podpisywała faktury oraz faktury korygujące. Przy czym były to czynności systematyczne i zaplanowane, ponieważ dotyczyły opłat za media, w tym prąd, telefon, wodę, monitoring. Ponadto z zeznań świadków wynika, że wnioskodawczyni przed podpisaniem faktur zapoznawała się z ich treścią, czasem konsultowała się z mężem, czy też świadkiem W. S.. Podkreślić należy, iż w okresie zwolnień lekarskich wnioskodawczyni czynności związanych z funkcjonowaniem działalności gospodarczej męża nie wyeliminowała, a jedynie ograniczyła. Nie miała znaczenia dla sprawy okoliczność, że podpisywane faktury były sporządzane przez inne osoby. Złożenie podpisu to proces myślowy, który obejmuje koncepcyjną analizę treści sygnowanych dokumentów pozostających w związku z prowadzoną pozarolniczą działalnością. Jak wynika z poczynionych w sprawie ustaleń faktycznych, faktury były podpisywane raz w miesiącu i dotyczyły opłat uiszczanych w sposób stały. Zatem stanowiły przewidywalny element prowadzonej działalności. W tej sytuacji nawet częste przebywanie właściciela spółki poza siedzibą przedsiębiorstwa nie pozbawiało go możliwości podpisania faktur. Ponadto, podobnie jak małżonka, mógł czynić to w domu. Podsumowując, uznać należy, że M. F. wykonywała aktywnie pracę zarobkową w okresach objętych zaskarżoną decyzją. Wykonywanie zaś pracy zarobkowej w okresie orzeczonej niezdolności do pracy powoduje utratę prawa do zasiłku chorobowego za cały okres zwolnienia (art. 17 ust. 1 ustawy z 1999 r. o świadczeniach pieniężnych z tytułu choroby i macierzyństwa) (wyrok SN 2008.10.03 II UK 26/08 LEX nr 513018).

Wywiedzione przez Sąd Rejonowy ustalenia i wnioski w tej materii były zatem w pełni prawidłowe.

Z tych także względów zaskarżony wyrok odpowiada prawu.

Na marginesie zaznaczyć jedynie należy, że uzasadnionego wsparcia dla stanowiska skarżącego nie stanowi powołane w apelacji orzecznictwo Sądu Najwyższego, gdyż zostało przyjęte w odmiennych stanach faktycznych. W powołanych orzeczeniach Sąd odnosił się do sytuacji osób prowadzących działalność gospodarczą. W niniejszej zaś sprawie wnioskodawczyni nie prowadziła działalności, a jedynie była osobą współpracującą.

W konsekwencji Sąd Okręgowy na podstawie art. 385 k. p. c. oddalił apelację uznając, iż jest ona bezzasadna.

E.W.